

ביצה פרק שלישי בו

ד'ת"ר כמור' חם שנפל לבור ר' יהודה הנשיא אומר ירד כוכחה ויראה אם יש בו מום יעלה וישרוט ואם לאו לא ישרוט אמר לו ר' שמעון בן מנסיא 'דרי אמרו אין רואין מומין ביום טוב' ר' שמעון בן מנסיא

כ"י אמרו. רבנן דורוס שלפניו חין רואין מומין דר' בן יוסי מדורות שלפניהם היה רבי חלמיו היה כדאמר במסכת עירובין (דף 96 א) ובמסכת שבת (דף קמ"ז) ח"ר כשהיינו למדים תורה אלל ר שמעון נמקוץ הייט מעלין לו שמו' וקאמר ליה ר' שמעון בן מנסיא לרבי הכי נחלקן בה דורות שלפניו וזיל לחומרא

ד' שיחותיו של הרב צבן יהודה הכהן קוק שליט"א על פרק

קנין תורה

קנין תורה

משנה שמינית

דברים אלו נתקיימו ברבי ובבניו. יש הקבלה בין רבי לרבי שמעון בן יוחאי יי. מצד אחד — עמידה על מרום הפסגה — דרישה למקסימום. ומצד שני — התפשרות, כביכול, עם המציאות הקיימת.¹²

רבי שמעון בן מנסיא אומר משום רבי שמעון בן יוחאי: הנוי, והכות, והעושר, והכבוד, והחכמה, והזקנה, והשיבה, והבנים — נאה לצדיקים ונאה לעולם, שנאמר (משלי טו, לא): 'עטרת תפארת שיבה, בדרך צדקה תמצא'; ואומר (שם יד, כד): 'עטרת חכמים עשרם'; ואומר (שם יז, ו): 'עטרת זקנים בני בנים, ותפארת בנים אבותם'; ואומר (שם כ, כט): 'תפארת בחורים כחם, והדר זקנים שיבה'; ואומר (ישעיה כד, כג): 'וחפרה הלבנה ובושה החמה, כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים ונגד זקניו כבוד'. רבי שמעון בן מנסיא אומר: אלו שבע מדות, שמנו חכמים לצדיקים, כולם נתקיימו ברבי ובבניו.

ביצה פרק ראשון

והאמר ר' שמעון בן פוי א"ר יהושע בן לוי אמר ר' יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קרישא דבירושלים 'אפי' עשר מצעות זו על גבי זו וכלאים תרתיהן אסור לישן עליהם!

ביצה פרק שלישי בו

ד'אמר רבי שמעון בן פוי א"ר יהושע בן לוי אמר ר' יוסי בן שאול אמר רבי משום קהלא קרישא דבירושלים ר' שמעון וחבריו אמרו הלכה כרבי מאיר אמרו והא אינהו קשישי מניה טובא אלא כשישת ר' מאיר אמרוהו משמע שמעידין קהלא קרישא על ר' שמעון בן מנסיא שאומר עוד דבר זה ונפרש רב יוכן אמרו בתמיה וכי אפשר סקאלא קרישא לומרים דבר זה על ר' שמעון בן מנסיא וחבריו אמרו הלכה כר' מאיר ועבדין כותיהו: והא לניהו קרימו וקשישי מניה טובא. קהלא קרישא דלמריה רבי להא שמעיה משמיהו קשישי מר' שמעון בן מנסיא טובא דהא ר' שמעון בן מנסיא בימי רבי ובניו היה כדמתן בלכות [פ"י] אמר ר' שמעון בן מנסיא אלו שבע מדות שמנו חכמים בתלמידים כלן נתקיימו ברבי ובבניו ולעיל נמי אכלוג. בהדיה וסיי אמרו הוהו קהלא קרישא הלכה משמיהו דר' שמעון בן מנסיא דקמי ר' שמעון וחבריו אמרו הלכה כר' מאיר: הלא הכי אמר קהלא קרישא ר' שמעון בן מנסיא וחבריו אמרו חין רואין מומין כשישת ר' מאיר אמרוהו וכן אפשר שהקיים נהו דעהם על דברי הכתובים והמרו דברי פלוגי עיין אמר דברי ר' פלוגי שהיה לפניו

מדרש קהלת פר' ט פס' ט רבה תפג

א. (ט) 'רָאָה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אָהַבְתָּ אָמַר רַבִּי מִשּׁוֹם עֵדָה קְדוֹשָׁה קָנָה לָךְ אֲמֵנוֹת עִם הַתּוֹרָה מֵה טַעֲמָא: 'רָאָה חַיִּים וְגוֹ' וְלָמָּה הוּא קוֹרָא אוֹתָן עֵדָה קְדוֹשָׁה שְׁשָׁם הָיוּ רַבִּי יוֹסִי בֶּן מִשְׁלָם וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסֵּיא שְׁהָיוּ מִשְׁלָשִׁין הַיּוֹם שְׁלִישׁ לַתּוֹרָה שְׁלִישׁ לַתְּפִלָּה שְׁלִישׁ לַמְּלָאכָה וַיֵּשׁ אוֹמְרִים שְׁהָיוּ יִגְעִין בַּתּוֹרָה בַּיּוֹמֹת הַחֲרָף וּבַמְּלָאכָה בַּיּוֹמֹת הַקִּיץ רַבִּי יִצְחָק בֶּן אֶלְעָזָר הָיָה קוֹרָא לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בְּרִיָּה דְרַבִּי טִימִי וְרַבִּי בּוֹרְקִי עֵדָה קְדוֹשָׁה שְׁהָיוּ מִשְׁלָשִׁין שְׁלִישׁ לַתּוֹרָה שְׁלִישׁ לַתְּפִלָּה שְׁלִישׁ לַמְּלָאכָה.

פרק שני מעשר שני

אלו הן הדגין בן יואי וכן ויטא .

אלו הן התלמידים חנינא בן חבניי ורבי אלעזר בן כתיא . עדה קדושה רבי יוסי בן המשולם ורבי שמעון בן גמליאל

פני משה

עדה קדושה מקום שזכר עדה קדושה והלל קדושה הן רבי יוסי בן המשולם ור"ש בן מנסיא

קסו
עדה קדושה ר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא. הלשון סתום

דהרי אין עדה פחות מעשרה. ומבואר יותר במדרש קהלת פ"ט פסוק ראה חיים, וז"ל: ולמה קורא אותם עדה קדושה ששם היו ר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא שהיו משלמים היום, שליש לתורה שליש לתפלה שליש למלאכה, וי"א שהיו יגיעים בתורה בימות החורף ובמלאכה בימות הקיץ עכו"ל, וא"כ הכוונה ששני צדיקים אלו השפיעו על כל העדה שיהיו ראויים להקרא בשם עדה קדושה ע"ד טוב לצדיק וטוב לשכנו כמו שמשמע הלשון ששם היו ר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא, כלומר בתוך עדה זו והאצילו מאורם על כל העדה. ובכרכות ט וביצה י"ט ורי"ה י"ט קהלא קדישא דבירושלים. ומימי עולם ומשנים קדמונית נקרא ציבור ישראל בשם קהל קדוש או קהלה קדושה או עדה קדושה כנראה מטעם זה שהקהלה בכללה מיוסדת על יסודות אלה, אף שיש ביניהם גם כאלו שאינם קדושים, הרי הקהלה בכללה היא קדושה והיא תשפיע ותאציל באורה גם על אלו, וכמ"ש בברק"ר פ"ל ס"א שהציבור והקהלה מאהדים בתוכו אלו כנ"א שיש בהם תורה ומע"ט ואלו שיש בהם תורה ואין בהם מע"ט ואלו שיש בהם מע"ט ואין בהם תורה ויש בהם אף אלו שאין בהם לא תורה ולא מע"ט, ומה הקב"ה עושה להם לאבדן אי אפשר אלא אומר הקב"ה יקשרו כולם אגודה אחת והן מספרין אלו עם אלו. כלומר שהקהלה בכללה עליה להאציל באורה גם על אלו, שהמאור שבה יתחיל למוטב, וכ"ה במנחות כ"ו. ואמרנו בכריתות כל מחלה שאין בה מופיעי ישראל אינה תפלה שגם חלבנה היתה מסממני הקטורת, כלומר שהחובה היא שהתפלה של הציבור תשפיע גם על אלו ע"י שכללו עצמם בהתפלה. ולפיכך נקראת קהלה קדושה או עדה קדושה ולא קהלה של קדושים או עדה של קדושים, כי זוהי שטת קורח שאמר כי כל העדה כולה קדושים, אבל השקפת האומה היא קהלה קדושה עדה קדושה.

ישראל קדושים ג

ובימיו דרבי הו' קהלא קדושא שבירושלם שהי' רבי אומר שמעות מרב ביומא [ס"ט ב'] שהם היו בימיו וקשישי מיני' כמבואר בביצה [כ"ז א] ברשי' ע"ש . כי ה' באותו דור התפשטות קדושה בישראל ובין כלל ישראל קדושים הצדיקים והחסידים נתייחד לקדושה אותו קהל קדושים שבירושלים . וזכה רבי להיות קדוש בין קדושים האלה . כי הקדושה היא מדריגות מדריגות כמו שיש קודש וקודש הקדשים וכן בנפשות :

פרק ראשון ברכות

יזכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם והטוב בעיניך עשיתי מאי והטוב בעיניך עשיתי א"ר יהודה אמר רב שמך גאולה לתפלה ר' לוי אמר שגנו ספר רפואות

פרק ראשון ברכות

זאיוהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה של ערביתן הסומך. וכל שכן דשמרת דעיקר גאולת מלרים בשמרת הוה דכמיז ממחרת הפסח ילאו בני ישראל (במדבר לג.) וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד בספר חתילים דכמיז ה' לוי וגאולי (תהלים ט) וסומך ליה יעקב ה' ביום צרה (סס ט.) ואמר' צרכות ירושלמי (פ"א ה"א) מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה לזביתו של מלך שגזא דפק על פתחו של מלך ילא המלך ומלאו שהפליג אף הוא הפליג אלא יהיה אדם מקרב להקב"ה אליו ומלכהו בשמחות וקלסין של ילאו מלרים והוא מתקרב אליו ובעודו קרוב אליו יו לו לתנוע זכרתי

עדה קדושה ר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא. הלשון סתום דהרי אין עדה פחות מעשרה. ומבואר יותר במדרש קהלת פ"ט פסוק ראה חיים, וז"ל: ולמה קורא אותם עדה קדושה ששם היו ר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא שהיו משלמים היום, שליש לתורה שליש לתפלה שליש למלאכה, וי"א שהיו יגיעים בתורה בימות החורף ובמלאכה בימות הקיץ עכו"ל, וא"כ הכוונה ששני צדיקים אלו השפיעו על כל העדה שיהיו ראויים להקרא בשם עדה קדושה ע"ד טוב לצדיק וטוב לשכנו כמו שמשמע הלשון ששם היו ר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא, כלומר בתוך עדה זו והאצילו מאורם על כל העדה. ובכרכות ט וביצה י"ט ורי"ה י"ט קהלא קדישא דבירושלים. ומימי עולם ומשנים קדמונית נקרא ציבור ישראל בשם קהל קדוש או קהלה קדושה או עדה קדושה כנראה מטעם זה שהקהלה בכללה מיוסדת על יסודות אלה, אף שיש ביניהם גם כאלו שאינם קדושים, הרי הקהלה בכללה היא קדושה והיא תשפיע ותאציל באורה גם על אלו, וכמ"ש בברק"ר פ"ל ס"א שהציבור והקהלה מאהדים בתוכו אלו כנ"א שיש בהם תורה ומע"ט ואלו שיש בהם תורה ואין בהם מע"ט ואלו שיש בהם מע"ט ואין בהם תורה ויש בהם אף אלו שאין בהם לא תורה ולא מע"ט, ומה הקב"ה עושה להם לאבדן אי אפשר אלא אומר הקב"ה יקשרו כולם אגודה אחת והן מספרין אלו עם אלו. כלומר שהקהלה בכללה עליה להאציל באורה גם על אלו, שהמאור שבה יתחיל למוטב, וכ"ה במנחות כ"ו. ואמרנו בכריתות כל מחלה שאין בה מופיעי ישראל אינה תפלה שגם חלבנה היתה מסממני הקטורת, כלומר שהחובה היא שהתפלה של הציבור תשפיע גם על אלו ע"י שכללו עצמם בהתפלה. ולפיכך נקראת קהלה קדושה או עדה קדושה ולא קהלה של קדושים או עדה של קדושים, כי זוהי שטת קורח שאמר כי כל העדה כולה קדושים, אבל השקפת האומה היא קהלה קדושה עדה קדושה.

עדה קדושה ר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא. הלשון רב יסיים גאון בכרכות ט, העיד ר"י בן אליקים משום קהלא

פרק ראשון ברכות

העיד ר"י בן אליקים משום קהלא קדישא דבירושלים לכל הסומך גאולה לתפלה אינו נזוק כל היום כולו

כל הסומך גאולה לתפלה אינו נזוק. וז"ל והלא כל העולם סומך גאולה לתפלה ומאי רבותיה דרב כרנול דלא פסיק חובא מפומיה. ויש לומר דהכי קאמר כל הסומך גאולה לתפלה כותיקין שקדין ד"פ קודם הגן ותפלה לאחד הגן :

זאיוהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה של ערביתן הסומך. וכל שכן דשמרת דעיקר גאולת מלרים בשמרת הוה דכמיז ממחרת הפסח ילאו בני ישראל (במדבר לג.) וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד בספר חתילים דכמיז ה' לוי וגאולי (תהלים ט) וסומך ליה יעקב ה' ביום צרה (סס ט.) ואמר' צרכות ירושלמי (פ"א ה"א) מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה לזביתו של מלך שגזא דפק על פתחו של מלך ילא המלך ומלאו שהפליג אף הוא הפליג אלא יהיה אדם מקרב להקב"ה אליו ומלכהו בשמחות וקלסין של ילאו מלרים והוא מתקרב אליו ובעודו קרוב אליו יו לו לתנוע זכרתי

עדה קדושה ר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא. הלשון סתום דהרי אין עדה פחות מעשרה. ומבואר יותר במדרש קהלת פ"ט פסוק ראה חיים, וז"ל: ולמה קורא אותם עדה קדושה ששם היו ר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא שהיו משלמים היום, שליש לתורה שליש לתפלה שליש למלאכה, וי"א שהיו יגיעים בתורה בימות החורף ובמלאכה בימות הקיץ עכו"ל, וא"כ הכוונה ששני צדיקים אלו השפיעו על כל העדה שיהיו ראויים להקרא בשם עדה קדושה ע"ד טוב לצדיק וטוב לשכנו כמו שמשמע הלשון ששם היו ר"י בן המשולם ור"ש בן מנסיא, כלומר בתוך עדה זו והאצילו מאורם על כל העדה. ובכרכות ט וביצה י"ט ורי"ה י"ט קהלא קדישא דבירושלים. ומימי עולם ומשנים קדמונית נקרא ציבור ישראל בשם קהל קדוש או קהלה קדושה או עדה קדושה כנראה מטעם זה שהקהלה בכללה מיוסדת על יסודות אלה, אף שיש ביניהם גם כאלו שאינם קדושים, הרי הקהלה בכללה היא קדושה והיא תשפיע ותאציל באורה גם על אלו, וכמ"ש בברק"ר פ"ל ס"א שהציבור והקהלה מאהדים בתוכו אלו כנ"א שיש בהם תורה ומע"ט ואלו שיש בהם תורה ואין בהם מע"ט ואלו שיש בהם מע"ט ואין בהם תורה ויש בהם אף אלו שאין בהם לא תורה ולא מע"ט, ומה הקב"ה עושה להם לאבדן אי אפשר אלא אומר הקב"ה יקשרו כולם אגודה אחת והן מספרין אלו עם אלו. כלומר שהקהלה בכללה עליה להאציל באורה גם על אלו, שהמאור שבה יתחיל למוטב, וכ"ה במנחות כ"ו. ואמרנו בכריתות כל מחלה שאין בה מופיעי ישראל אינה תפלה שגם חלבנה היתה מסממני הקטורת, כלומר שהחובה היא שהתפלה של הציבור תשפיע גם על אלו ע"י שכללו עצמם בהתפלה. ולפיכך נקראת קהלה קדושה או עדה קדושה ולא קהלה של קדושים או עדה של קדושים, כי זוהי שטת קורח שאמר כי כל העדה כולה קדושים, אבל השקפת האומה היא קהלה קדושה עדה קדושה.

רבינו יונה

זאיוהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה של ערביתן הסומך. וכל שכן דשמרת דעיקר גאולת מלרים בשמרת הוה דכמיז ממחרת הפסח ילאו בני ישראל (במדבר לג.) וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד בספר חתילים דכמיז ה' לוי וגאולי (תהלים ט) וסומך ליה יעקב ה' ביום צרה (סס ט.) ואמר' צרכות ירושלמי (פ"א ה"א) מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה לזביתו של מלך שגזא דפק על פתחו של מלך ילא המלך ומלאו שהפליג אף הוא הפליג אלא יהיה אדם מקרב להקב"ה אליו ומלכהו בשמחות וקלסין של ילאו מלרים והוא מתקרב אליו ובעודו קרוב אליו יו לו לתנוע זכרתי

זאיוהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה של ערביתן הסומך. וכל שכן דשמרת דעיקר גאולת מלרים בשמרת הוה דכמיז ממחרת הפסח ילאו בני ישראל (במדבר לג.) וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד בספר חתילים דכמיז ה' לוי וגאולי (תהלים ט) וסומך ליה יעקב ה' ביום צרה (סס ט.) ואמר' צרכות ירושלמי (פ"א ה"א) מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה לזביתו של מלך שגזא דפק על פתחו של מלך ילא המלך ומלאו שהפליג אף הוא הפליג אלא יהיה אדם מקרב להקב"ה אליו ומלכהו בשמחות וקלסין של ילאו מלרים והוא מתקרב אליו ובעודו קרוב אליו יו לו לתנוע זכרתי

זאיוהו בן העולם הבא זה הסומך גאולה לתפלה של ערביתן הסומך. וכל שכן דשמרת דעיקר גאולת מלרים בשמרת הוה דכמיז ממחרת הפסח ילאו בני ישראל (במדבר לג.) וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד בספר חתילים דכמיז ה' לוי וגאולי (תהלים ט) וסומך ליה יעקב ה' ביום צרה (סס ט.) ואמר' צרכות ירושלמי (פ"א ה"א) מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה לזביתו של מלך שגזא דפק על פתחו של מלך ילא המלך ומלאו שהפליג אף הוא הפליג אלא יהיה אדם מקרב להקב"ה אליו ומלכהו בשמחות וקלסין של ילאו מלרים והוא מתקרב אליו ובעודו קרוב אליו יו לו לתנוע זכרתי

הגאולה בלבד אף כי גאל אותם ממצרים, ולקחם אליו, כאשר אין האדם מכניס עצמו תחת השם יתברך אין השם יתברך מציל אותו מיד אחר, רק כאשר מתפלל מיד שאז נכנס לרשות השם יתברך להיות עבד אליו. וכן בשביל התפלה בלבד שהוא עובד אל השם יתברך בשביל זה אינו מסולק שלא ישלטו בו אחרים, כי אף במצרים היו שולטים במ אחרים אף שבודאי היו עובדים שם אל השם יתברך, ולכן מצד התפלה בלבד אין לומר שבשביל זה לא ישלטו בו, רק כאשר מזכיר הגאולה בזה הוא מסולק משעבוד אחרים ונכנס תחת השם יתברך כאשר מתפלל אליו ובשביל כך אין אחרים שולטים בו:

כי צריך לסמוך גאולה לתפלה, כי התפלה דביקות האדם בעלתו יתברך ואין הדביקות הזה רק כאשר אינו תחת רשות אחרים ונגאל משם, ואז יש כאן התדבקות העלול בעלה, ואף שעדיין אנו משועבדים מכל מקום מצד הגאולה שהשם יתברך גאל את ישראל מצד הזה יש כאן דביקות העלול בעלתו לגמרי, ולפיכך צריך לסמוך גאולה לתפלה. מפני כך אמרו (ברכות ט' ע"ב) כל הסומך גאולה לתפלה אינו ניוק כל אותו יום, דבר זה מפני כי המזיקים כאשר שולטים באחד יהיה המזיק מה שהוא סוף סוף שולט בו אחר, וכאשר סומך גאולה לתפלה הוא יוצא מתחת אחר ונכנס תחת רשות הקדוש ברוך הוא והוא סתרו ומגנו. אבל

ספר נתיבות עולם הלך א' הגה נתיבות יסוד ודרכי התורה והשקפה. אשר נמצאו בדברי חז"ל. בהם ילך האדם וחי, ועליו נאמר דרכיה דרכי נסס וכל נתיבותיה שלום. ממורינו ורכינו. ארץ דבי עילאי. ארץ שבתורה. ממנו תצא תורה. לו זרוע עם גבורה. גאון מעוינו הרב רבי 'הודא ל'יווא' בר רבי בצלאל זלתייה אשר הכיין עזון ואור תורתו בקיץ פראג במדינת פיהם הנקרא כפי כל מהר"ל מפראג ז"ע

ספר

נצח ישראל

קמא

נצח ישראל

קמג

ירא שהוא חולי מפני טבעו כך יראה מ"מ יש לדקדק מנין לנו דכבר זה נרמז במה שאמר והטוב בעיניך עשיתי, שמה מרמז זה במה שאמר אשר התהלכתי לפניך באמת ובתמים. אבל מפני שאמר והטוב בעיניך עשיתי, לכן אמר כי הדבר שהיה טוב לגמרי ואין על זה כאשר סמך גאולה לתפלה, כי דבר זה הוא הטוב הגמור על הכל כי מה שהוציא השיי את ישראל מן הגלות והוצאה הואת הוא לעבודת השיי שיהיה אלהיהם, והוא התפלה שהיא עבודה אל השיי, כי אם היתה הגאולה ולא היה הגאולה שלקחם השיי לעבודה, רק שהיה כמו עם אחר אי"כ לא היה הגאולה בשביל העבודה ובוה לא היה השיי צורה אחרונה להם, כי אין כאן הלקויה לו יתברך. אבל מה שסמך גאולה לתפלה והתפלה הוא עבודה אל השיי, ומורה זה כי עצם הגאולה היא לעבודת השיי, וכן אם היה התפלה ולא סמך גאולה לה, אין זה מורה כי השיי צורה אחרונה לישראל כאשר לא היו מתחלה בשעבוד, רק כאשר היו קודם בשעבוד והשיי לקחם לעבודתו, בזה נראה כי מה שהיו ישראל לעם דהיינו שיצאו מן העויג השיי לקח אותם לעבודתו, ודבר זה הוא המדרגה האחרונה העליונה, ולכן דבר זה נקרא טוב, והוא הטוב על הכל כאשר ישראל דביקים בו ית' לגמרי.

ובפ"ק דברכות (י' ע"ב) זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובתמים וזאת הטוב בעיניך עשיתי מאי הטוב בעיניך עשיתי זה סמך גאולה לתפלה רבי לוי אמר שגנו ספר: רפואות ע"כ. ומה מאוד יש לתמונה באיזה ענין נזכר כאן סמך גאולה לתפלה או שגנו ספר: רפואות. אבל בודאי מתקומתם, כי כאשר הלה חוקיהו והתפלל אל השיי שירפא אותו מחליה, אמר הטוב בעיניך עשיתי, כלומר כי ראוי שתראני בשביל כי הטוב בעיניך עשיתי. למר סבר כי סתם חולי מחמת רוחות ופגעו הזמן הוא, ולכן אמר והטוב בעיניך עשיתי "מי שהיה סומך גאולה לתפלה, ואמרו ז"ל (ס"ג) כל הסומך גאולה לתפלה אינו ניוק כל אותו יום, כלומר שאין פגעים חזונים שולטים בו ולכן אין ראוי שיהיה ניוק מן הפגעים רעים, ולמר שגנו ספר רפואות, סבר כי סתם חולי הוא שחולה מפני טבעו מה שהוא שנוי בטבעו שהגיע לו ולכן התפלל מאחר שגנו ספר רפואות שלא יהיו בטוהים על הטבע, רק יתפללו אל השיי להציל אותם, ולכן מאחר שהוא גנו רפואות ובסת בו יתברך ראוי שיציל אותו מן הטבע ולא יהיה נמסר אל הטבע הרע. והנה למר סמך גאולה לתפלה, היה ירא כי הפגעים הרוחנים היו שולטים ומחמתם הוא חולי, ולמד שגנו ספר רפואות היה

מדבר נכבדות כי לא יטוש ה' עמו אשר לעשות לו לעם האיל. ולא יעזוב חבל נחלתו אשר במ חתר האל. ולא ישקר נצח ישראל. וישלח לנו משיח הגואל. ויבנה במורה בימנו בנין אריאל.

מאדנו הרב הנאמן ארי דבי עילאי. ארץ שבתורה. ממנו תצא תורה. לו זרוע עם גבורה. גאון מעוינו הרב רבי 'הודא ל'יווא' בר רבי בצלאל זלתייה אשר הכיין עזון ואור תורתו בקיץ פראג במדינת פיהם הנקרא כפי כל מהר"ל מפראג ז"ע

מחבר ספר נצח ישראל על התורה פסג גבורת ה', המארת ישראל. נתיבות עולם. דרך חיים. באר הגלגל עור ארץ חודש 'ב'מ"א. עוף חודש. ודרכות כורלי. חודשי אריות מריל.

מחבר ספר נצח ישראל על התורה פסג גבורת ה', המארת ישראל. נתיבות עולם. דרך חיים. באר הגלגל עור ארץ חודש 'ב'מ"א. עוף חודש. ודרכות כורלי. חודשי אריות מריל.

ספר

צדקת הצדיק

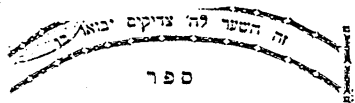
120

צדקת הצדיק

סמיכת גאולה לתפלה, כמו ששמעתי על קציבת עץ דאלישע שצריך להראות דבר שהשיי עושה כהאי גונא שהעץ צף, ועל ידי כן יכול לבקש בחווק שגם הכרזול יצוף, כי מאי נפקא מינה להשיי בין עץ לברזל. וכן צריך להזכיר הוודיה על העבר שגאלתנו ומה שפעלת ישועות, ועל ידי זה נבקש גם עכשיו הושיענו, כי מאי נפקא מינה לך בין אז לעכשיו. ולכך בעת התורה והוודאת העבר, שבזה כבר היה המילוי, שפיר נאמר בשמחה, ומכח זה יוכל להמשיך גם כן שמחה על התפלה שודאי יענה מכח טענה הנ"ל. וזהו סמיכת גאולה לתפלה, שיהיה תכופה לה ומחוכרת ומיוחדת לה, אז גם בתפלה יענה, והוא בן העולם הבא

מאת כ"ק אדמו"ר הגאון הקדוש שר התורה אספקלריא המאירה חכר מקמאי מאיר עיני הגולה

רבי צדוק הכהן זעקלעליה מליובלין ורבי הגאון החסיד וכו' ר' יעקב הכהן זעקל אב"ד דק"ק קריבורג זמות קדושת תורתו וצדיק ינן עליו על כל ישראל.

ספר

דובר צדק

דבר אלהים חיים, אשר נשאר לנו טובה כמראה העליונה, כמין גון בתו קודם שבתכם ויתרם דברין הגדול בעיני קדש, כבוד קדושת אבשרי שר התורה, ואין האדם קודם הדברים, בצינא דהורא צלחה, פאר עין העלמה איש אדם הפגרים, בכל קווי ארץ, נשק תוקם עין קדשו רבנו צדוק הכהן נגיש זעקלעליה מליובלין ז"ע וכו'.

דובר צדק 154

זה סוד ק"ש ותפילה הסמוכים ציוס ולילה דק"ש היינו ד"ת כמ"ס צמנמות (לט ב') אפי' כו' והוא לעורר עלמנו כעטם שמש ישראל כו', וצריך להשימש לאזינו שזהו הק"ש שיתעורר וישמע דבר זה ולא אח"כ הקלא דהורא ממנו בעלמנו על קול הק"ש הוא קול התפילה הנאה אח"כ הגלות מן הק"ש, שכפי קול הק"ש כך הוא קול התפילה שאח"כ כפי התעוררותו ושמיעותו הק"ש, וכדש"ל דתושבע"פ היא קדיה מתושב"כ כך התפילה היא קדיה מן הק"ש, כעטם ומתלמידיו יותר מחולס (תענית ז' ע"א) ומנין לקחו התלמידים רק מה ששמעו ממוט וקולו הוליד בהם קול החזון והוא חזון ומליד ט, וכך הק"ש שמדבר לעלמו קולו מוליד קדיה דתפילה ומלד זה התפילה פחותה מן הק"ש, רק מ"מ התפילה טלמה גדולה מן הק"ש שהוא כעמוד לפני המלך משא"כ ק"ש, והיינו כמ"ס צדוק הכהן זעקל ומושכ"כ

עין איה

על אגדות חז"ל שבועין יעקב

כתב

הרב ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל

קמג. מאי והטוב בעיניך עשיתי. אריי אמר רב סמך גאולה לתפילה, ר"ל אמר שגנו ספר רפואות. דרכי הכטחון הם השלמות האנושי, אמנם הם נחלקים, הכטחון הפשוט אם השעה צריכה לכך שיעשה נס, או מצד האדם המעלה שראוי לכך, אבל הכטחון התמידי הוא להיות בוטח בדי שיעורו בהשתדלותו. והנה אצל עניני הכלל מצינו סחירות, לפעמים ההשתדלות משוכחת ומחוייבת ולפעמים תחשב הסרון. למשל מצינו במלחמת העיר היתה כולה מלאה השתדלות ע"פ ד' ולעומת זה במלחמת גרעון נאמר לו "עור העם רב למען לא יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי". והוצרך למעט בהשתדלות טבעית. והדברים ניכרים שחלוי במצב המוסרי של העם, שתכלית כל סיבוב ההנהגה כולה היא להביא את אור דעת ד' במילואה לעולם, למען ימשך מזה כל הטובות הזמניות והנצחיות הנמשכות מידיעת ד' לאמתתה. והנה כשהאדם או העם בכללו עומד במצב מוסרי גבוה, אז הלא מהנהגה הטבעית שהולכת אחוזה עם סורי החיים האנושיים, כי כיר יותר יד, כדברי הר"ן בדרשותיו ע"פ "ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ד' אלקיך כי הוא הנותן לך כח כו", שבהתכוונן האדם כי החיים הטבעיים וכל מסיבותיהם, הכל ערוכים מאת ד' ית' לתכלית הנשגב של השלמות האנושית, הנה יותר יכיר את קונו כשמשפיק לו צרכיו בדברים טבעיים, שצריך ע"ז השתדלות רבה מצדו בהכמה וברעת ובכח גופני ונפשי. והנה יד ד' אחו על כל פרט מפרטי הנועזותיו ומינו חסדו, הלא יתקרב יותר כזה אל ציור השלמות, מאלו יעשה לו נס בפעם אחת להמצא לו מחסור. ע"כ אמר "ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי". ובציוור הכונה אמיתית כמה כח וכמה עוצם יד צריך עד כדי לבא לידי חיל זה, ולכל תנועה קלה עזרת ד' דרושה, או ע"ז ימשך מה שאמר "וזכרת את ד' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל". אמנם בנפול העם ממעלתו ונשקע בהכלי התומר ואל פועל ד' לא יביט, או בהרבותו השתדלות לא יכיר כלל יד ד' ויאמר כי ידי הושיעה לי, ולא יבא בהנהגה טבעית אל שלמותו. ע"כ היו הניסים מחוייבים ומוכרחים בתחילת הכרת דעת ד' בישראל כי נער ישראל ואוהבו", אהבת הנער והילד הוא הנהגה כזאת שלגדול אינה בכלל הנהגת האהבה. למשל אהבת הנער תהי' כשיתן אביו מחסורו משלו, ושל הילד הקטן תהי' כשיתן ג"כ לתוך פיו, ושל הגדול תהי' האהבה כשימציא לו מעמד שיוכל להנות מיגיע כפו ותריצותו. ע"כ משוכחים מאד הם הניסים בזמן ילדות האומה, והביאו את התכלית של דעת ד' וקרבתי, מה שלא היתה ההנהגה הטבעית יכולה להביא בשום אופן. אבל בהיות העם נעלה בהכרתו, אז טוב מאד שיתרגל בהנהגה שתיבא אותו להחליף כח ולעסוק בשלמות ותריצות, בהרמת קרנו בכל הפרטים החמרים והמוסריים, מפני שיוכל כבר לשאוב דעת את ד' ממקור הטבע התמידית, "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו'". ע"כ במלחמת העי, שכבר היו ישראל מלומדים בניסים, ודעת ד' היתה קרובה ללבבם, היה דבר טוב ושלמות כמה שעסקו הם עצמם בהצלחתם. כי

כודאי שלמות גדול הוא לאדם בהיותו עסוק לבדו בהצלחתו, כדברי הג"ר סעדי ז"ל שאם הי' שלמות להשיג שלמות בלא השתדלות היתה הנהגת השי"ת לנו ג"כ שלמות הנפש בלא השתדלות של תורה ומע"ט. אמנם בימי גרעון שירד העם פלאים במצבו הרוחני ושכח אל משיעו, לא היתה ההנהגה הטבעית לישועתו מביאה אל המטרה, ע"כ הי' צריך למעט בהשתדלות טבעית, וכביאור הפסוק "למען לא יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי". ומעתה נבין שלפי מצב המוסרי של ישראל אחר ימי אחז, שהיתה רבה העבודה ע"י השתדלותו הרעה לשכח את העם את שם ד' ית' ואת תורתו, מצא שאפי' ההשתדלות הלאומי שהיא משוכחת ככל עת, הוזמן גרמא להנהיג שיהי' כל הבטחון על השי"ת כי לא יטוש את עמו, למען ישוב העם להרגיש יד ד' אשר עליהם, ע"כ במפלתן של סנחריב אמר' אני אין כי כח לא לרדוף ולא להרוג אלא אני ישן על מטתי ואתה עושה. וזמנית הכח היתה מניעה של כח מוסרי שכלל ישראל בעת ההיא, שלא ישיג תכליתו כ"א ע"ז נס גלוי של מניעת כל השתדלות. והנה גאולתן של ישראל בכל דור בעת צרתם, וכן הגאולה העתידה, אפשר היא שתהי' התחלטה בניסים ונפלאות, כימי צאתך מארץ מצרים, או שתהי' ההתחלה טבעית כדחז"ל בכמה מקומות, שתהי' הצלחתן של ישראל קמעה קמעה. ולפי דברינו הדבר תלוי במצבן של ישראל הרוחני, כי בהיותו דביק ביראת ד' בשמירת המצוות והלמוד תורה, שמה יתיישרו המדות ונועם האמונה ודעת ד' ימלא את הלב, אז הוא שלמות גדולה תחשב אם נהי' אנוחו העוסקים במעוה זו של הרמת קרן ישראל. וכודאי תפארת גדולה והדר לאומי הוא לנו בהיותנו אנוחו העוסקים בבנין בית ישראל, מצד שלמותנו הלאומי שנמשך מזה ושלמות העולם כולו. אמנם אם מצב ישראל הוא כשפל, בהיותם רחוקים מתורה ומרעת ד', אין התכלית נמצא ע"י גאולה טבעית כלל, וצריך הטוב המועתר לכא בהתחלתו ג"כ ע"י גאולה ניסית. ודברים טבעיים לא יצליחו במצב כזה, פן יגרמו הריסה יהיה במצב המוסרי שהוא התכלית.

והנה סמיכת גאולה לתפילה תלמינו כי גאולתנו תבא רק מיד ד', ועלינו לדעת זאת מפני שידעת ד' הנשגבה הבאה מן הגאולה היא הנקודה התכליתית שלה, ע"כ עלינו לדעת שהגאולה סמוכה מן התפילה והפקת רצון מד'. אמנם בהיותנו במעלה רמה בעבודה ושלמות, הגאולה סמוכה בדעתנו לתפילה, כמו שהיא באמת גם בהיותה בדרכי הטבע והשתדלותינו. אבל בהשפל מצבינו בעונינו וריחוקינו מהשלמות של דעת ד', אז אין הגאולה סמוכה לפי ערכנו לתפילה רק בהיותה בדרך נס. ע"כ חזק' השתדל לעשות הטוב בעיני ד', דהיינו מה שמפיק אל התכלית המוסרי, אע"פ שלפי המובן האנושי אינו טוב, דהיינו שסמך גאולה לתפילה, ובזמנו היתה הסמיכות הזאת מחייבת למעט ההשתדלות הטבעי לגמרי, עד שעלתה בידי המדרגה העליונה של הבטחון.

פחד יצחק

קכו

ו. ומתבאר לנו בזה תוכנה של סמיכות גאולה לתפלה. דהנה עבודת התפלה בכלל לא נתיחדה דזקא לישראל, ומקרא מלא דבר הכתוב כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים. אבל הרי פשוט ומובן הוא כי יש להבחין כמה הבהנות פנימיות של הבדלה בין תפלת ישראל לעמים. אהת ההבחנות הללו מופיעה היא בסמיכות גאולה לתפלה. כלומר הרי הגאולה מיוחדת היא רק לישראל וסמיכות הגאולה לתפלה מיוחדת היא גם את תפלתם של ישראל לעולם בפני עצמו. ותוכן הדברים הוא כי מכיון שעל ידי הגאולה נעשינו לעבדי השם, ועבדי השם מופקעים הם מעניני עצמם, ממילא כשיש להם בקשה אצל רבם, הרי גם מילוי בקשה זו מצד רבי הרב הוא. ולעומת זאת אומות העולם שלא מצאנו בהן גאולה ולא נכתרו באותו התואר של עבדי השם, הרי באמת המצוות שלהן אינן אלא בגדר שיעבוד. דהיינו שפחזן מילוי הדרשה של השיעבוד הזה יש להן דברי הרשות אמנם כפי פהותן נמצאים באמת אצלן כוחות היים מושרשים בהשגת החלק שבין הטומאה והקדושה. וממילא כשיש להן בקשה אצל יוצרם, הרי בקשה זו לספק צרכי עצמן היא באה. וזו היא ההבדלה אשר הגאולה ככחינה בין תפלתם של ישראל לתפלתן של אומות העולם. זו היא תוכנה הפנימי של סמיכות גאולה לתפלה.

ז. והזורים אנו בזה להתהלת הדברים, על אודות חזקתו המלך שבקש שיקבלו תפלתו, מפני שהטוב בעיניך עשיתי, וביארו בו חכמים מפני שסמך גאולה לתפלה. כלומר גם מה שאני מקבש ממך גם זה הוא כבדי שיהא טוב בעיניך. והיינו שסמיכות גאולה לתפלה סגלה היא את טובת המקום הננוזה בתפלתם של ישראל. והטוב בעיניך עשיתי, שסמך גאולה לתפלה.

פחד יצחק

כתב

הרב ר' אהרן מרדכי וויגנר זצ"ל
בית המדרש רבי יצחק הכהן קוק זצ"ל

2

שיבת "הכותל" ירושלים
לעילוי נשמת
ר' לוי ב"ר משה כלאטי ז"ל
תרומת אשתו וילדיה - לונדון